

Dobra niematerialne. Kompendium prawne

Autor: Rafał Golać

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	15
--------------------	----

Rozdział I

CECHY WSPÓLNE (ISTOTA) ORAZ RODZAJE DÓBR NIEMATERIALNYCH

1. Cechy wspólne dóbr niematerialnych	19
Dobra osobiste i dobra koncepcyjne	19
Różnice między dobrami osobistymi a dobrami koncepcyjnymi	20
Zakres majątkowego charakteru dóbr niematerialnych	20
Źródła kreacji dóbr niematerialnych	20
Podobieństwa statusu prawnego dóbr osobistych i koncepcyjnych	21
Inne rodzaje dóbr niematerialnych (energia)	21
2. Dobra osobiste	22
Nienazwane dobra osobiste	22
Nazwane dobra osobiste	22
Dobra osobiste jednostek organizacyjnych	22
3. Koncepcyjne dobra niematerialne	23
Dobra koncepcyjne chronione prawami wyłącznymi i pozostałe	23
Podstawowe znaczenie dóbr chronionych prawami wyłącznymi	24
Dobra chronione prawami wyłącznymi jako dobra nazwane	24
3.1. Dobra koncepcyjne chronione prawami wyłącznymi	24
Dobra własności intelektualnej, chronione prawami wyłącznymi	25
Utwory	25
Utwory nazwane	25
Utwory nazwane, chronione w szczególny sposób	26
Twórcze bazy danych	26
Utwory architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne	27
Utwory audiowizualne	27
Programy komputerowe	27
Utwory nazwane, chronione na ogólnych zasadach prawa autorskiego ..	28
Zakres praktycznego zastosowania utworów	28
Utwory artystyczne i użytkowe	29
Utwory nienazwane	29

Ogólna definicja utworu	29
Kryterium twórczości	29
Kryterium indywidualnego charakteru	30
Przykładowe rodzaje utworów nienazwanych	30
Przedmioty praw pokrewnych	30
Artystyczne wykonania	31
Szczególny status dzieł sztuki ludowej	31
Fonogramy i wideogramy	32
Nadania programów radiowych lub telewizyjnych	32
Pierwsze wydania	32
Wydania naukowe lub krytyczne	33
Dobra z zakresu własności przemysłowej chronione prawami wyłącznymi	33
Wynalazki	34
Wzory użytkowe	34
Wzory przemysłowe	34
Znaki towarowe	34
Topografie układów scalonych	34
Koncepcyjne dobra niematerialne, chronione prawami wyłącznymi, nie mieszczące się w zakresie własności intelektualnej lub własności przemysłowej	35
Bazy danych, chronione na szczególnych zasadach	35
Odmiany roślin	35
3.2. Niematerialne dobra koncepcyjne, nie chronione prawami wyłącznymi	36
Dobra z zakresu własności intelektualnej, nie chronione prawami wyłącznymi	37
Dobra wyłączone spod ochrony prawa autorskiego	37
Akty normatywne i ich urzędowe projekty	37
Urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole	37
Opublikowane opisy patentowe lub ochronne	38
Proste informacje prasowe	38
Dobra nie spełniające definicyjnych kryteriów utworu	38
Pomysły nie mające statusu utworów	39
Pomysły a nie ukończone postaci utworu	39
Dobra z zakresu własności przemysłowej, nie chronione prawami wyłącznymi	39
Projekty racjonalizatorskie	39
Know-how	40
Oznaczenia geograficzne	40
Dobra wyłączone z systemu prawa własności przemysłowej	40
Szczególny status nazwy handlowej (firmy)	41

Rozdział II

RELACJE SYSTEMOWE MIĘDZY ZASADAMI OCHRONY DÓBR NIEMATERIALNYCH

Systemowe uwarunkowania ochrony dóbr niematerialnych	42
1. Zewnętrzny kontekst normatywny ochrony dóbr niematerialnych	42
1.1. Konwencje międzynarodowe, dotyczące ochrony dóbr niematerialnych ..	43

Znaczenie postanowień konwencyjnych	44
1.2. Prawo polskie a prawo europejskie	44
Dwutorowy system aktów prawnych	44
Nadrzędny charakter rozwiązań unijnych	45
Zróżnicowany charakter aktów unijnych	45
Dostosowywanie prawa polskiego do dyrektyw unijnych	45
Zasady ubiegania się o patenty europejskie	46
Patent europejski a patent wspólnotowy	46
Dualizm procedury zgłoszeniowej	47
Wspólna procedura, zróżnicowane zasady ochrony	48
Szczególne zasady procedury patentowej	49
Opłaty związane z uzyskiwaniem patentu europejskiego	49
Wspólnotowe znaki towarowe	50
Podstawy prawne ochrony wspólnotowej	50
Zasady rejestracji znaków wspólnotowych	52
Skutki rejestracji znaku wspólnotowego	53
2. Powiązania systemowe wewnątrz prawa polskiego	54
Powiązania pionowe i poziome	54
2.1. Powiązania pionowe	54
Kodeks cywilny a ustawy szczególne	54
Przepis ogólny a przepis szczególny	55
Pierwszeństwo regulacji szczególnej	55
Modyfikujący charakter regulacji szczególnej	55
Wzajemne uzupełnianie się przepisów ogólnych i szczególnych	56
2.2. Relacje poziome	56
Związki normatywne między prawem własności intelektualnej a prawem własności przemysłowej	56
Odniesienia do prawa własności przemysłowej w prawie autorskim	57
Utwory wzornictwa przemysłowego	57
Opublikowane opisy patentowe i ochronne	58
Prawo autorskie a projekty wynalazcze	59
Znaki towarowe w kontekście prawa autorskiego	60
Odniesienia do prawa autorskiego w prawie własności przemysłowej ..	62
Programy komputerowe a ochrona patentowa	63
Ograniczenia ochrony z tytułu prawa autorskiego wobec produkcji według wzorów przemysłowych	64

Rozdział III

PRAWA NA DOBRACH NIEMATERIALNYCH

1. Jedno prawo czy wiele?	65
Kontrowersje wokół liczby praw na dobrach osobistych	66
Ochronny charakter praw na dobrach osobistych	66
Wielość praw na dobrach koncepcyjnych	66
2. Prawa osobiste na dobrach własności intelektualnej	67
Autorskie prawa osobiste	67
Rodzaje autorskich praw osobistych	67
Szczególna formuła prawa do ochrony dóbr osobistych, przysługującego artystom wykonawcom	67

Prawo osobiste jako zespół uprawnień	68
Prawo do ochrony dóbr osobistych artysty wykonawcy	68
3. Prawo osobiste w przypadku projektów wynalazczych	69
4. Prawa osobiste a inne niematerialne dobra koncepcyjne	69
Ogólny kontekst normatywny praw osobistych do pozostałych dóbr koncepcyjnych	69
Dwupłaszczyznowy kontekst praw osobistych do pozostałych dóbr koncepcyjnych	70
5. Majątkowy aspekt dóbr niematerialnych	70
Majątkowy aspekt dóbr osobistych	71
Majątkowy kontekst dóbr koncepcyjnych	71
Majątkowy kontekst praw osobistych na dobrach koncepcyjnych	72
6. Prawa majątkowe na dobrach koncepcyjnych	72
Wielość praw majątkowych na dobrach koncepcyjnych	72
Trzy podstawowe zakresy praw majątkowych na dobrach koncepcyjnych	73
Prawo do wyłącznej eksploatacji dobra koncepcyjnego	74
Prawo do korzystania albo prawo do używania	74
Specyfika korzystania z dóbr koncepcyjnych (używania ich)	75
Prawo do rozporządzania dobrem koncepcyjnym	76
Prawo do rozporządzania dobrem a prawo do rozporządzania prawem (prawami majątkowymi)	76
Prawo do wynagrodzenia – jego pochodny charakter	77
Wynagrodzenie za korzystanie z dobra koncepcyjnego czy za rozporządzenie prawami do niego?	77
7. Prawa majątkowe a zakresy korzystania z dobra	79
Pola (zakresy) eksploatacji dobra a ograniczenia wyłączności korzystania z niego	79
Zróznicowany charakter katalogu pól (zakresów) eksploatacji	79
Rodzaje pól (zakresów) eksploatacji dóbr koncepcyjnych	81
Cel korzystania z dobra koncepcyjnego a zakres majątkowych praw autorskich do niego	82
8. Czasowe ograniczenia majątkowych praw na dobrach koncepcyjnych	83
9. Rejestracyjny kontekst praw własności przemysłowej	85
Prawa do uzyskania ochrony i prawa z rejestracji	85
Pierwszeństwo do uzyskania ochrony z rejestracji	86
Zgłoszenie i rejestracja dobra a zakres praw majątkowych	86

Rozdział IV

PODMIOTY PRAW NA DOBRACH NIEMATERIALNYCH (PODMIOTY UPRAWNIONE Z TYTUŁU TYCH DÓBR)

1. Osoby fizyczne czy jednostki organizacyjne	88
2. Ograniczony czasowo zakres wyłączności	90
Ograniczenie dóbr osobistych istnieniem ich podmiotu	90
„Odrywanie się” dóbr koncepcyjnych od ich podmiotów	91
„Przechodniość” dóbr koncepcyjnych	93
Sukcesja syngularna praw majątkowych – wzmianka	93

Sukcesja uniwersalna praw majątkowych	94
Spadkobiercy i zapisobiercy podmiotami praw majątkowych	94
Likwidacyjna repartycja praw majątkowych	95
Specyfika zrzekania się praw majątkowych	95
3. Trudności z identyfikacją podmiotu uprawnionego	96
4. Uzasadnienie przysługiwania dóbr niematerialnych	97
Podstawowy charakter czynnika kreacji	98
Inicjatywa w zakresie kreowania dobra koncepcyjnego	99
Zasada przysługiwania praw własności przemysłowej zatrudniającemu	100
Zasada przysługiwania praw autorskich i wykonawczych zatrudnionemu twórcy (artyście wykonawcy)	101
Przysługiwanie twórcom (artystom) praw do dóbr koncepcyjnych tworzonych z ich własnej inicjatywy	102
Przysługiwanie praw do innych dóbr koncepcyjnych podmiotom organizującym ich kreację	103
5. Wielość podmiotów wyłącznie pierwotnie uprawnionych	105
6. Inne kwalifikacje podmiotów wyłącznie uprawnionych	106

Rozdział V

OBRÓT UMOWNY W ZAKRESIE DÓBR NIEMATERIALNYCH

1. Przenoszenie praw wyłącznych czy kreacja praw względnych	108
2. Prymat rynkowy umów licencyjnych	109
Cechy wspólne umów licencyjnych	109
Odmienności licencji „intelektualnych” i „przemysłowych”	110
Zróżnicowanie rodzajowe umów licencyjnych	111
Specyfika sublicencji	112
Specyfika umów know-how	113
Postanowienia licencyjne w umowach franchisingu	115
3. Umowne przenoszenie praw wyłącznych	116
4. Leasing dóbr koncepcyjnych – przeniesienie praw czy licencja?	116
5. Umowne ograniczanie wyłącznych praw majątkowych	117
Zastaw na prawach majątkowych	117
Użytkowanie – praw majątkowych czy dóbr niematerialnych?	118
6. Umowne zamawianie kreacji dóbr koncepcyjnych	119
Specyfika zamawiania znaków towarowych	120
Przyjmujący zamówienie – twórca czy inny podmiot?	121
Specyfika umów o prace badawczo-rozwojowe	122
7. Wynagrodzenia z tytułu rozporządzania dobrem niematerialnym	124
Zakres ograniczeń w ustalaniu wysokości wynagrodzeń	124
8. Ograniczona obecność dóbr osobistych w obrocie umownym	125
Umowny kontekst korzystania z wizerunku – merchandising	126
Obrót umowny dotyczący nazw handlowych (firm)	127
Upoważnienie do wykonywania praw osobistych	128
Umowa o nadzór autorski	128

Rozdział VI**DOBRA NIEMATERIALNE A DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA**

1. Przydatność dóbr niematerialnych dla przedsiębiorców	130
Dobra niematerialne składnikami majątku przedsiębiorcy	131
Dobra niematerialne składnikami przedsiębiorstwa	132
Dobra niematerialne w świetle definicji przedsiębiorstwa	133
2. Klientela (wartość firmy) a obrót gospodarczy	135
3. Dobra niematerialne (prawa na nich) jako przedmiot aportu	137
Wnoszenie dóbr niematerialnych w masie majątkowej	138
Sposób wnoszenia niematerialnych wkładów	139
Wycena dóbr niematerialnych jako aportów	140
Know-how jako aport	140
4. Własność intelektualna a działalność gospodarcza	141
Prawa na dobrach niematerialnych a majątek trwały	142
Korzystanie z praw w celu produkcji egzemplarzy chronionych nimi dóbr niematerialnych	143
Obrót licencyjny jako obrót gospodarczy	143
Trzy płaszczyzny wykorzystania dóbr niematerialnych w działalności gospodarczej	144
5. Pozyskiwanie praw na dobrach niematerialnych przez przedsiębiorców	145
Poprzedstawianie przez przedsiębiorcę na uzyskaniu licencji	145
Amortyzacyjny kontekst pozyskania przez przedsiębiorcę praw na dobrach niematerialnych	145
Swoboda w zakresie wyzbywania się praw na dobrach niematerialnych przez przedsiębiorców	146

Rozdział VII**INFORMATYCZNY KONTEKST DÓBR NIEMATERIALNYCH**

1. Dobra niematerialne a informacje	147
Znaczenie zapisu cyfrowego dla udostępniania dóbr niematerialnych – digitalizacja	148
2. Dwupodział dóbr niematerialnych w kontekście informatycznym	149
3. Przynależność dóbr informatycznych do własności intelektualnej	149
Program komputerowy a oprogramowanie	150
System komputerowy jako szczególny przypadek utworu	151
Interfejsy jako łączniki systemów komputerowych	152
Specyfika twórczości multimedialnej	153
Interaktywna twórczość w ramach sztuki komputerowej	153
Twórczość z zakresu gier komputerowych	154
Stopień samoistości dzieł z zakresu sztuki komputerowej	154
4. Internetowe rozpowszechnianie dóbr niematerialnych	155
Dobra osobiste a Internet	155
Internet a utwory i przedmioty praw pokrewnych	156
Wprowadzanie do Internetu jako odrębne pole eksploatacji	156
Internet a dobra z zakresu własności przemysłowej	157
5. Usługi świadczone elektronicznie	157
Specyfika dostępu warunkowego	159

Rozdział VIII**OCHRONA DÓBR NIEMATERIALNYCH W PRAWIE CYWILNYM**

1. Ochrona cywilnoprawna dóbr osobistych	160
Ogólne kodeksowe zasady ochrony dóbr osobistych	161
Odpowiedzialność za uszkodzenia ciała lub rozstrój zdrowia	161
Charakter prawny zadośćuczynienia	161
Krzywda uzasadniająca przyznanie zadośćuczynienia	162
Wysokość zadośćuczynienia za krzywdę	162
Podmiotowy aspekt zadośćuczynienia	163
2. Szczególna ochrona dóbr osobistych z innych ustaw	164
Ochrona tajemnicy korespondencji w prawie cywilnym	164
Szczególne zasady ochrony wizerunku	165
Ochrona nazwy a zwalczanie nieuczciwej konkurencji	166
3. Ograniczenia monopolu podmiotów dóbr koncepcyjnych	166
Dozwolony użytek dóbr własności intelektualnej	167
Dozwolony użytek dóbr własności przemysłowej	168
„Zwykłe” korzystanie z (używanie) dobra koncepcyjnego	169
Wyczerpanie prawa w stosunku do egzemplarza dobra	169
Amnestia wobec naruszeń, dokonywanych w dobrej wierze	170
4. Odpowiedzialność cywilna za naruszenie praw autorskich	171
5. Odpowiedzialność cywilna za naruszenie dóbr z zakresu własności przemysłowej	173
6. Odpowiedzialność kontraktowa w zakresie praw autorskich	174
7. Odpowiedzialność kontraktowa w zakresie praw własności przemysłowej – wzmianka	177
8. Proceduralny aspekt ochrony cywilnoprawnej	178

Rozdział IX**KARNOPRAWNA OCHRONA DÓBR NIEMATERIALNYCH**

1. Przestępstwa albo wykroczenia	180
2. Ochrona karnoprawna a ochrona cywilnoprawna	180
3. Rozproszenie regulacji karnoprawnych	182
Przestępstwa wymierzone w dobra osobiste	182
Kodeksowe przestępstwa dotyczące naruszeń dóbr koncepcyjnych	184
Ochrona karnoprawna praw autorskich	185
Plagiat	185
Piractwo	186
Przestępstwa wymierzone w prawa pokrewne	186
Dodatkowe środki o charakterze zabezpieczającym	186
Tendencja do zaostrzania odpowiedzialności karnej	187
Ochrona karnoprawna nietwórczych baz danych	188
Ochrona karnoprawna a prawo własności przemysłowej	188
Przepisy karne a zwalczanie nieuczciwej konkurencji	189
4. Tryb ścigania przestępstw, wymierzonych w dobra niematerialne	190
5. Właściwość sądów karnych	191

Rozdział X**DOBRA NIEMATERIALNE A PRAWO ADMINISTRACYJNE**

1. Administracyjny kontekst dóbr osobistych	193
2. Dobra o publicznym charakterze a prawo administracyjne	193
3. Administracyjny kontekst praw własności intelektualnej	195
Administracyjne elementy systemu własności intelektualnej	197
Fundusz Promocji Twórczości	197
Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi	197
4. Administracyjny kontekst praw własności przemysłowej	199
Administracyjne elementy systemu własności przemysłowej	200
Etapy procedury patentowej	200
Zakres zastosowania w postępowaniu przed Urzędem Patentowym przepisów k.p.a.	202
5. Prawa na dobrach koncepcyjnych a egzekucja administracyjna	203
6. Prawa na dobrach niematerialnych a zamówienia publiczne	205

Rozdział XI**DOBRA NIEMATERIALNE (PRAWA NA NICH) JAKO WARTOŚCI
NIEMATERIALNE I PRAWNE**

1. Prawa własności intelektualnej a ustawa o rachunkowości	206
Prawa nabyte albo inwestycje	207
Kontrowersje wokół nabywania licencji	208
2. Prawa własności przemysłowej a ustawa o rachunkowości	209
3. Amortyzacja wynajętych wartości niematerialnych i prawnych	209
4. Prawa (dobra) jako aktywa trwale finansującego czy korzystającego?	211
5. Zakres zastosowania ogólnych zasad podatkowych	212
Wartości niematerialne i prawne w podatkach dochodowych	213
Amortyzacja podatkowa licencji	213
Amortyzacja podatkowa kosztów prac rozwojowych	218
Amortyzacja podatkowa wartości firmy	221
Wartości niematerialne i prawne a podatek VAT	223

Rozdział XII**DOBRA NIEMATERIALNE A PODATKI DOCHODOWE**

1. Przychody związane z ochroną dóbr osobistych	226
Opodatkowanie wynagrodzenia za korzystanie z wizerunku	226
Wynagrodzenie za wizerunek przychodem z praw majątkowych	227
Podatkowy kontekst upoważnienia do wykonywania praw osobistych	228
Nazwa handlowa a prawo podatkowe	229
Podatkowy kontekst nadzoru autorskiego	229
2. Opodatkowanie odszkodowań za naruszenie dóbr osobistych	230
3. Przychody osób fizycznych z tytułu praw majątkowych	230
Otwarty katalog praw majątkowych	231
Podstawa opodatkowania praw majątkowych	231
4. Zasady opodatkowania twórców i artystów wykonawców	233
Opodatkowanie przychodów pracowniczych twórców (artystów)	234
Obliczanie podatku z tytułu praw autorskich (wykonawczych)	235

5. Przychody osób fizycznych z praw własności przemysłowej	236
6. Opodatkowanie nieodpłatnych świadczeń w zakresie dóbr niematerialnych ..	238

Rozdział XIII

PRAWA NA DOBRACH NIEMATERIALNYCH A PODATEK VAT

1. Dobra z zakresu własności intelektualnej a podatek VAT	241
Zakres opodatkowania podatkiem VAT twórców (artystów)	243
VAT jako podatek dla usług profesjonalnych	244
Autorskie umowy o dzieło to nie sprzedaż praw	244
Licencja a sprzedaż praw w kontekście podatku VAT	245
2. Szczególny status programów komputerowych – usługi informatyczne a podatek VAT	246
Różnice w statusie osób prawnych i osób fizycznych	247
Statystyczny zakres usług informatycznych	247
Miejsce świadczenia usług informatycznych	248
Usługi informatyczne osób fizycznych	249
3. Dobra z zakresu własności przemysłowej a podatek VAT	252
4. Podatek VAT a know-how	253
5. Inne dobra niematerialne a podatek VAT	255
Usługi dotyczące baz danych a podatek VAT	255
Usługi związane z obrotem prawami do baz danych	256
Usługi elektroniczne dotyczące baz danych	256
Usługi baz danych jako usługi informatyczne	257
Miejsce świadczenia usług dotyczących baz danych	257
BIBLIOGRAFIA	259